

à côté de sa signification principale, reçoit celle de la „condition” et d’autres encore, sans qu’il soit possible de définir jamais strictement ce terme dans la religion et moins encore dans la philosophie bouddhiste. On parle dans cette philosophie de la pluralité de *dharmas* qui reçoivent alors le sens du „substrat de l’existence”, des „réalités éternelles”, inaccessibles à la connaissance empirique. Du reste, chaque école bouddhiste explique à sa façon ce grand mot de la doctrine.

A part de ses travaux consacrés à l’Inde et à l’Iran, H. Willman Grabowska a publié une *Grammaire polonaise* (avec A. Meillet), 1921, une traduction du vieux russe en polonais du *Voyage d’A. Nikitine en Inde* (A. Nikitin, *Wędrowka za trzy morza*, 1952) et diverses contributions à la grammaire comparée et polonaise.

L’ampleur et la diversité de son activité scientifique surprend et étonne. Par ses publications populaires, ainsi que par ses nombreuses conférences — sorte de cours publiques — qu’elle a prononcés des années durant, elle a contribué grandement à la divulgation de la connaissance de l’Inde en France et surtout en Pologne. Dans ses nombreux travaux au caractère strictement scientifique elle a laissé un héritage précieux, consistant, outre sa grande oeuvre sur les composés nominaux, en une multitude d’études, d’articles, d’esquisses dispersés dans les divers journaux et recueils et contenant des suggestions qui sans doute seront à utiliser avec avantage dans les futures recherches indo-iraniennes.

Stanisław Fr. Michalski
Łódź

SERGIUSZ SOWIETOW

Slawistyka rosyjska i polska poniosła dotkliwą stratę. Dnia 27 listopada 1958 r. zmarł świetny rusycysta i polonista, Sergiusz Sowiełow, pracownik naukowy Katedry Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu w Leningradzie. Urodzony w r. 1902, przez lat bez mała trzydzieści prowadził gruntowne, owocne badania naukowe w zakresie literatury polskiej, rosyjskiej i serbskiej. Był zarówno uczonym, jak i artystą pisarzem. Obok licznych prac naukowych ogłosił wiele doskonałych przekładów utworów polskich i serbskich na język rosyjski. Pełna bibliografia prac S. Sowiełowa obejmuje ponad 60 pozycji rozpraw naukowych i przekładów. Wśród tych prac na szczególną uwagę zasługuje monografia o Mickiewiczu (*Adam Mickiewicz*, Leningrad 1956) oraz podręcznik historii literatury polskiej.

Dobry znawca piśmiennictwa polskiego, dla *Wielkiej encyklopedii radzieckiej* opracował szereg sylwetek pisarzy polskich, m. in. J. Kochanowskiego, K. Brodzińskiego, A. Malczewskiego, J. Korzeniowskiego,

J. I. Kraszewskiego. Badał związki literackie między literaturą polską i rosyjską, pisał kilkakrotnie o polskich przekładach poetów rosyjskich, dokonanych przez L. Kondratowicza, żywo interesował się polskimi przekładami *Słowa o wyprawie Igora*, czemu dał dwukrotnie wyraz w swych drukowanych na ten temat studiach, śledził oddźwięki starej literatury ruskiej w polskim piśmiennictwie. Prace na ten temat pełne są erudycji, wnikliwości i rzetelnego znawstwa przedmiotu¹.

S. Sowietow interesował się żywo nie tylko historycznoliterackimi aspektami badanych przez siebie zjawisk. Miał on żywe zrozumienie dla zagadnień stylistycznych; pelen inwencji i znajomości metod badawczych rozpatrywał zagadnienia językowe utworów literackich. W odniesieniu do polskich poematów satyrycznych XVIII w. Sowietow wykazał „ich pozytywną rolę w oczyszczaniu języka z makaronizmów oraz w walce o jego demokratyzację i unarodowienie“².

Wiele uwagi badawczej poświęcił Sowietow twórczości A. Mickiewicza, od rozpatrywania zagadnień szczegółowych po monografię pełnego dzieła największego poety polskiego. Zagadnienia ideowo-tematycznej jedności *Ballad i romansów* w oparciu o problematykę ludowości, proces formowania się tendencji realistycznych w odeskim okresie twórczości Mickiewicza, elementy metody realistycznego przedstawienia obrazów przyrody w *Panu Tadeuszu...* — oto niektóre zespoły problemowe mickiewiczianów Sergiusza Sowietowa³.

¹ *Ludwig Kondratowicz (Władysław Syrokomla) kak pieriewodczik Niekrasowa*, [w:] N. A. Niekrasow, *Stat'i, materialy, soobszczenija*. „Naucznyj Biulletien Leningradskogo... Uniwiersitieta“, 1947, nr 16/17, s. 122—125; *Ludwig Kondratowicz — Wasilij Kuroczkin — Bieranże*, „Izwestija AN SSSR. Otdielenije Litieratury i Jazyka“, 1948, t. VII, z. 2, s. 165—171; *Puszkin w pieriewodach Ludwiga Kondratowicza na polskij jazyk* (1951); streszczenie: *Tret'ja Wsiesojuznaja Puszkinskaja Konfierencija*, *ibid.*, 1951, t. X, z. 5, s. 520; *Proizwiedienija russkich klassikow w pieriewodach Ludwiga Kondratowicza*, „Uczonyje Zapiski Leningradskogo... Uniwiersitieta“, nr 200, Fil. Fak., 1955, z. 25, s. 166—191.

Pieriewody „Słowo o polku Igoriewe“ na polskij jazyk [...], „Sbornik rabot... Fakultieta Istorii, Jazyka i Materialnoj Kultury Leningradskogo Gosudarstwiennogo Uniwiersitieta“, Leningrad 1929, s. 36—42; „*Słowo o polku Igoriewe*“, w *polском pieriewodzie Juliana Tuwima*, „Trudy Otdiela Drewnierusskoj Litieratury“, 1954, t. X, s. 260—269. Toż w jęz. polskim: „Pamiętnik Literacki“, 1954, z. 4, s. 556—568.

Naczalo izuczienija polskoj litieratury w Rossii (1946) rkps; *Obraz drewnierusskogo Bojana w intierprietacii polskich poetow-romantikow*, „Trudy...“ 1958, t. XIV, s. 125—131.

² W. Obolewicz, nekrolog Sergiusza Sowietowa (*Wspomnienie pośmiertne*), „Pamiętnik Literacki“, 1959, z. 2, s. 753—757.

K woprosu o jazykie polskich satiriczeskich poem w XVIII wiekie, „Uczonyje Zapiski Instituta Sławianowiedienija, 1949, t. I, s. 293—324. Toż w języku polskim: „Zeszyty Wrocławskie“, 1952, nr 1, s. 109—142.

³ *Tworczeskij put' Adama Mickiewicza*, „Uczonyje Zapiski Inst. Sławianowied.“, 1950, t. II, s. 119—137; „*Ballady i romansy*“ Adama Mickiewicza w ich idiejno-tiema-

Zmarły był nie tylko znawcą literatury polskiej i polskiej kultury, ale i znakomitym tłumaczem. Był przyjacielem Polski, z wielu uczonymi polskimi utrzymywał żywe kontakty naukowe. Wyrazem uznania dla tak owocnych zasług Sowiełowa w dziedzinie kulturalnego zbliżenia polsko-radzieckiego Zarząd Główny Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej przyznał Sergiuszowi Sowiełowowi w r. 1958 nagrodę Laureata Przyjaźni.

Gdy Zakład Narodowy im. Ossolińskich przystąpił do redagowania księgi jubileuszowej z okazji 130-lecia istnienia i 10-lecia działalności we Wrocławiu (1956), zwrócił się do S. Sowiełowa z prośbą o napisanie artykułu na temat przekładów z literatury rosyjskiej wydanych przez Zakład. Sowiełow odpowiedział natychmiast:

Drodzy Przyjaciele.

Wasza propozycja sprawiła mi szczerą radość. Od wielu lat jestem pilnym czytelnikiem wydawanej przez Was Biblioteki Narodowej, szczególnie zaś tomów zawierających przekłady klasycznych dzieł literatury rosyjskiej. Artykuł napiszę. Niech Wasza praca i mój skromny udział będą wkładem w wielkie dzieło przyjaźni naszych narodów [...].

Zapowiadany artykuł Sowiełow napisał. Zamieszczony on został w księdze jubileuszowej Zakładu⁴.

Szczególnym żalem przyjęła wiadomość o śmierci Sergiusza Sowiełowa redakcja *Zagadnień rodzajów literackich*. Obecny nekrolog nie jest bynajmniej formalnym li tylko skwitowaniem odejścia zasłużonego badacza. Nie, to skromna, ale pełna również i emocjonalnej treści pamiątkowa tablica poświęcona człowiekowi bliskiemu, dobremu, szczeremu przyjacielowi.

Sergiusz Sowiełow żywo interesował się od początku ideą i pracami *Zagadnień...* Zaproszony do aktywnej współpracy zareagował niezwłocznie:

ticzeskom jedinstwie, „Wiestnik Leningradskogo Uniwersiteta“, 1954, nr 12, s. 107—120; *Z zagadnień kształtowania się realizmu w twórczości Adama Mickiewicza*. Okres pobytu poety w Odessie, „Pamiętnik Literacki“, 1955, z. 3, s. 90—137; *Bor'ba za realizm w miedzietych mietod izobrażenija prirody w poemie Adama Mickiewicza „Pan Tadeusz“*. [W:] *Adam Mickiewicz i sławianskaja filosofija*, „Uczonyje Zapiski Leningradskogo... Uniwersiteta“, nr 231, Fil. Fak., 1957, z. 34, s. 7—26; *Priroda i krest'janskij trud w poemie Adama Mickiewicza „Pan Tadeusz“*, „Wiestnik Leningradskogo Uniwersiteta“, 1956, nr 8, s. 54—68; *Mickiewicz en Russie*. [W:] *Adam Mickiewicz, 1798—1855. Hommage de l'UNESCO à l'occasion du centième anniversaire de sa mort*, Paris—Zürich 1955, s. 59—84. Toż w jęz. polskim: *Mickiewicz w Rosji*, [w:] *Adam Mickiewicz, 1798—1855. W stulecie śmierci*, Warszawa 1956, s. 75—101.

⁴ *Izdatielskaja diejatielnost' Ossolineuma i polsko-sowiełskaja družba*, [w:] *Zakład imienia Ossolińskich, 1827—1956*, Wrocław 1956, s. 204—209 (tamże przekłady polski i francuski).

Szanowni i Mili Koledzy,

Wasze zaproszenie do współpracy w *Zagadnieniach rodzajów literackich* to dla mnie i radość, i zaszczytne wyróżnienie. Sprawy, którym poświęcony jest Wasz półrocznik, i mnie interesują. Uważam, że historyk literatury nie może być obojętny dla zagadnień teoretycznych. Piszę właśnie rzecz o poetyce Lermontowa, na warsztacie mam prace o satyrach Krasickiego i o Kondratowiczu. Lermontow będzie gotowy pierwszy. Będzie on odpowiadał programowi *Zagadnień rodzajów literackich* [...].

I w tym wypadku Sowietow wywiązał się z danego słowa. Jego rozprawa o poetyce Lermontowa ukazała się w *Zagadnieniach rodzajów literackich*⁵. Wnosi ona wiele oryginalnych, twórczych konstatacji w zakresie związku zachodzącego między konstrukcją stylistyczną a rygorami gatunkowymi utworu literackiego.

Redakcja *Zagadnień rodzajów literackich* z żalem żegna Sergiusza Sowietowa, uczonego, współpracownika i przyjaciela.

Jan Trzynadlowski
Wrocław

⁵ K woprosu o poetikie liricheskoj poemu „Mcyri“ M. J. Lermontowa, „Zagadnienia rodzajów literackich“, t. II, z. 1(2), s. 13—38.